

989. Funbo kyrka.

Pl. 35.

Litteratur: B 543, L 1677, D 1:254. J. Bureus, Fa 6 s. 75 n:r 151 (Bureus' egen uppteckning), Fa 10:2 n:r 34, Monumenta Sveo-Gothica hactenus exsculpta (1624), n:r 18 (3. uppl. 1664 n:r 22), Fa 5 n:r 124, Fa 1 s. 30; J. Rhezelius, R 550 (UUB) n:r 11, F c 6 (Monumenta Uplandica) s. 31 (utg. i UFT h. 30, 1915); J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 149; P. Dijkman, Historiske Anmärkningar (1723), s. 43; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1 s. 98; N. R. Brocman, R 556 a (UUB); Kyrkoinventarium 1829 (ATA); R. Dybeck, Reseberättelse 1864, 1866 (ATA); UFT h. 3 (1873); s. 39; S. Söderberg o. E. Brate, Ölands runinskrifter (1901—06), s. 80 not 2; O. v. Friesen, Anteckningar (UUB); S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937), s. 472.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (Fa 10:2), träsnitt (i Monumenta 1624, 1664, Fa 10:1, Fa 5; F f 6); Rhezelius, teckning (i F c 6 och i R 550); osign. träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 543; Dybeck (D 1:254); v. Friesen foto (UUB).

Gravhällen står uppställd i vapenhuset, fastmurad vid västra väggen.

Den var känd redan av Joh. Bureus och är upptagen i hans samlingar. Platsen anges sålunda: »Inne på kyrkegolvet å en tälgesten» (Fa 6), »Inne i Funbo Kyrkia» (Fa 10:2), »Funbo Kyrkegålf» (Fa 5), »I Fundbo Kyrkia» (Monumenta 1624). — Rhezelius (R 550): »På Höghkohrs golfwet i Kyrkian.» Därjämte har Rhezelius antecknat: »Den som vnder denne sten ligger begrafwen, seijes hafwa låtet fundera Fundbo Kyrkia. Annat hörde iagh intet om honom berättas.» — J. Peringskiöld, Monumenta: »I Funbo Kyrkia» (B 543: »I Kyrkan», L 1677: »Funbo kyrkogolf»). P. Dijkman: »Funbo Sokn. På Kyrkegålfwet». — O. Celsius (6 jan. 1727): »Funbo Kyrkia, på Höghchors golfwet». — Kyrkoinventarium 1829: »Imellan Stora Gången och Södra Kyrkdörren ligga 3^{ne} Grafstenar. På den sten, som ligger närmast gången finnes ett enkelt wapen uthugget och följande inskrift omkring kanterna: Hic sepultus est Nicolaus Filius Domini Hulmvidi et Dominæ Agathæ. På stenen dernäst är följande ritning: midt uppå sten ett kors med lång fot, och på ena sidan derom ett swärd med Runska Stafwar inhuggne: Arlfaid, och å andra sidan deremot på en figur, som en Commendeur-staf Iorleiter, samt nederst i hwardera hörnet ett litet kors.» Beskrivningen av stenen är ordagrant hämtad ur P. Dijkmans *Historiske Anmärkningar*. — R. Dybeck i reseberättelsen 1864 (efter omtalandet av U 987): »En annan runsten af lösare stenart ligger under en af södra bänkarne i kyrkan. Ristningen är i det närmaste utplånad.» Två år därefter (1866) upptogs ur Fundbo kyrkogolf en förtrampad runsten, B 543, för att bättre vårdas.» *Sverikes runurkunder* (s. å.): »Runstenen, hvilken i mer än 200 år legat i kyrkogolvet under en af södra bänkarne, upptogs innevarande år till förvaring; men nog sent, ty de runor som här funnits äro dels borttrampade, dels otydbara.»

Ljusgrå kalksten. Liggande gravhäll av trapetsform, något smalare i ena ändan: längd 1,60 m., bredd upptill 0,63 m., nedtill 0,52 m. Mitt på stenen är ett likarmat kors, stående på en hög fot; dess rundade avslutning nedtill skall förmodligen föreställa en gravkulle. Ristningen avbildar sålunda ett gravkors rest på kyrkogården. Korsets höjd är 0,81 m. T. v. om korset är ett svärd, t. h. en figur som liknar en liten kolonett eller ett svärdfäste (enligt S. Gardell: ett bryne?). Om det avbildar ett verkligt föremål eller endast utgör en ram kring runorna, är dock svårt att avgöra. I de båda hörnen nedtill äro två små konsekrationsskors.

På svärds klingan t. h. och på kolonetten t. v. äro runor ristade, som dock numera äro utnötta och svårästa. Linjerna äro smala och jämna, väl huggna.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 543):

På svärds klingan: a[r]nu[ai-] på kolonetten: i[or]uidr

Till läsningen: 1 a är tydligt. Hst i r. 2 är tydlig; sannolikt har en bst funnits på h. sidan, nu alldeles bortnött (r?). Bst i 3 n är svag, men sannolik. 4 u är säkert; äldre läsningar ha emeller-

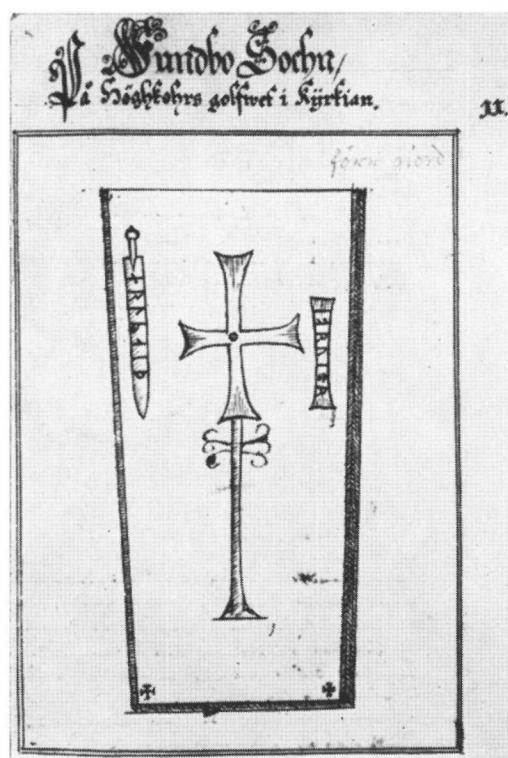

Fig. 117. U 989. Funbo kyrka.
Efter teckning av Rhezelius (R 550).

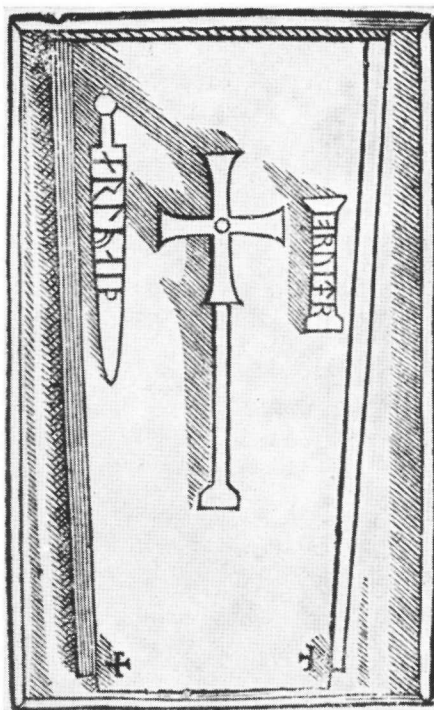

Fig. 118. U 989. Funbo kyrka.
Efter träsnitt av Bureus.

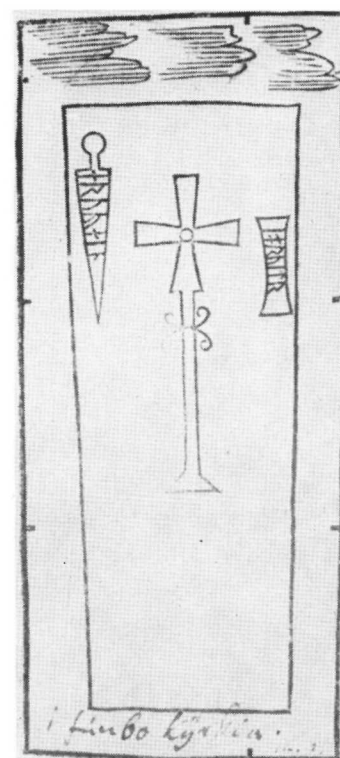

Fig. 119. U 989. Funbo kyrka.
Efter B 543.

tid ett upp- och nedvänt **f**. Av 5 **a** finnes endast hst; de följande r. 6—7 äro helt förstörda. — 8 **i** tydligt. Hst i 9 **o** är tydlig; möjligen svaga spår av bst. Av 10 **r** är endast hst tydlig. 11 **u** är väl bevarat. Även 12 **i** och 14 **r** äro säkra. 13 **d** är tydligt stunget; bst numera endast på h. sidan.

Bureus: **arnfaip ioruidr**. R. 3 återges på träsnittet som **i**; 4 **f** är upp- och nedvänt; 7 **p** anges i F a 6 som osäkert. Rhezelius (R 550): **arlfaip ioruidr**. Runorna saknas på teckningen i Rhezelius' kladdbok F c 6, och det är möjligt att han vid renritningen i R 550 helt enkelt har lånat inskriften från Bureus' träsnitt. Det är i varje fall ovisst, om den har självständigt värde. — B 543: **arufain ioruitr**. — Celsius: **arnfai-ioruidr**. — Broeman har i sitt exemplar av *Bautil* (R 556 a) angivit sin läsning 1754: **arnfaip iorundr**. Bst på 12 **n** är svagt markerad. — Dybeck: »Namnet till höger har sannolikt varit **iouitr** med stunget **t**, hvilket ock Celsius märkt.» — v. Friesen: **ar-ya--i-rui--**.

Inskriften består sannolikt av två namn. Det på h. sidan är bäst bevarat; det har säkerligen varit **iorundr**, d. v. s. *Iorundr*, såsom redan Liljegren förmodat, ehuru bistaven på **n**-runan redan på 1600-talet var bortnött. Namnet på v. sidan synes ha haft förleden *Arn*-; efterleden är oklar, men det är anmärkningsvärt, att de tre äldre läsningarna (Bureus, B 543, Celsius) samstämmigt ha 4—6 **fai**. Man skulle kunna gissa, att namnet har varit **arngair Arngæirr**.

Joh. Bureus anmärker (F a 5): »Detta synes märkia deras Namn som Funbo Kyrkia hafva byriat. ÄrlWaid synes hafva varit en som med sit svärd har fäcktat för fädralandet och JorWitter andra broderen den hemma har suttit Riket til styrkio som en Stöd». Tidigare (F a 10:2) har han tänkt på namnet Arnvid: »Arnvidher blinde var then 6 af Rijkens Råd och Krijgsöfuerste, then tijdh Konung Anund valdes.»

Namnet Jorund förekommer även på en runsten i närheten av Funbo kyrka, U 995. Den är rest av bröderna Anund, Jorund och Sigvid efter deras fader. Att Jorund på de båda stenarna U 989 och 995 skulle avse samma person är kanske möjligt, men knappast i högre grad sannolikt. Jorund är i Uppland ett relativt vanligt namn. Namnet på svärds klingan torde knappast kunna tolkas som Anund. Redan P. Dijkman har riktigt påpekat, att den stungna *d* runan visar, att stenen »är huggen i tiderna in vthi Christendomen» och alltså härrör från relativt sen tid.

Gravhällar med runor, liknande U 989, finnas på andra ställen i Uppland; se U 64, 413, 440 och 799. Hällen har ursprungligen legat över en grav på kyrkogården men senare blivit inflyttad och inlagd i kyrkgolvet.

990. Broby, Funbo sn.

Pl. 36, 37.

Litteratur: B 544, L 305, D 1: 248. J. Bureus, Fa 6 s. 185 n:r 101 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 128, Fa 1 s. 31; J. Rhezelius, F c 6 (*Monumenta Uplandica*) s. 30 (utg. i UFT h. 30, 1915), F 1 2 n:r 103, R 550 (UUB) n:r 4; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 152; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 91; N. R. Brocman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 235; R. Dybeck, *Reseberättelse* 1867 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 40; O. v. Friesen, *Upplands runstenar* (1913), s. 48, *Anteckningar* (UUB).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckningar (i F c 6, F 1 2 och R 550); Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 57); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 544); Dybeck (D 1: 248); v. Friesen foto (UUB).

Runstenen står i östra kanten av gamla landsvägen till Funbo kyrka, 80 m. V om huvudbyggnaden i Broby, 100 m. NÖ om ån, 15 m. SSÖ om landsvägen Bärby station — Frötuna. 2 m. åt NNV står U 991. Ristningsytan vetter åt SV. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala».

Joh. Bureus känner inskriften genom Rhezelius' uppteckning. Platsen anges av denne sålunda: »Widh Brooby i Fundbo» (F a 6), »widh Broby Grindh» (F 1 2). I *Monumenta Uplandica* (F c 6) har Rhezelius 1634 nedskrivit följande intressanta upplysning: »Desse två R| stå wid broby sunnan byn widh grinden, denne eft^{ne} [= U 991] wender sigh norr, och den ofuan: te [= U 990] sudost. Afrijdade [sic!] den 23 Sept. Sal. K. M:t hauffer stigit af hästen senast han derom redh och sedt på den för:ne sten». I huvudsak samma notiser lämnas i renskriften R 550: »Widh grinden, sunan byen i gärdeth, widh Broby. Om desse efterf^{ne} Twå Runestenar wet ingen annat berätta, vtan alenast detta att när Sal. K. M:t der igenom förreste hafuer han stigit af sin häst, och granneligen dem besedt, befalandes och at de måte vpresas, huilcket intet wart efterkommet.» Ristningen på U 990 var vänd mot SÖ, den på U 991 mot N. Troligen är detta en ursprunglig placering och beror på att båda ristningarna voro vända mot vägen, som har gått fram emellan dem. F a 5: »Broby». — *Ransakningarna* 1677: »Broby 2 st. stenar och en högh». Peringskiöld, *Monumenta*: »Broby i Funbo Sⁿ — wid byn» (B 544: »Broby», L 305: »Broby vid byen»). I en förteckning över »Upplands Runestenar», som ingår i Peringskiölds *Monumenta*, bd 1 (n:r 28): »Broby wid Byn Wintervägen 2 st.» — Celsius: »wid Broby grind». — Dybeck: »Stenen är invid och söder om Broby gård.» I sin reseberättelse 1867 meddelar Dybeck följande om socknens runstenar: »Af Fundbo sockens... runstenar äro nu sju återfunne och i bästa skick, sedan de två förut liggande Brobystenarne blifvit under sommaren resta, samt den stora Karbergastenen — en tunn, mycket framlutande flisa, tio fot hög öfver marken — samtidigt erhållit upprät ställning. Jag spanade äfven nu förgäfvets efter tre i denna socken förr befintlige runstenar, hvilka nu saknas.» Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Upsala» (1869): »vid Broby, 2 resta intill hvarandra». — De båda stenarna, som sjunkit rätt djupt, restes på fastare underlag 1949.